

Издаје Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ за годи-
ну ф. 6, за по године ф. 3,
за четврт године ф. 1 и
50 новчаћа.
За АУСТРО-УГАРСКУ
на годишну ф. 6, за го год.
ф. 3, за четврт године ф.
1 и 50 новчаћа.
За СРБИЈУ за годишну
ф. 7 за друге земље ф. 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Преплату шаље се у
платеник писма немо-
средо администратора «Гл.
Црногораца» на Цетиње, а
може се и картом унут-
рицом на пошту у Котор.
Донеси шилу се уреди-
ти. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе неће
и на дуже вријеме мање.

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Цетиње, 24. Августа.

Данас је већ свакоме јасно, која је сврха руководила звјерске хорде у пустошењу и кљњу по несрећној Бугарској. Мидхат-паша, тај велики гениј реформаторски, заче зането по страхоти велику мисао, да истријеби и убије и тако убијени бугарски народ, да по Бугарској гробовни мир утврди, па да преко бугарског гробовља са свом снагом цијелог фанатичког ислама на српски народ напаше, да га сатре, па онда, да по дивнијем азијатском предјелима Симеионове и Душанове царевине разастре азијатска дивљачка насељења, да тако за навијек обезбједи турске посједи у Јевропи а да истријеби и мисао о ускрсињу бугарског и српског народа, — што сви пет вјекова турскога беснија и опачине нијесу могли замислити.

Ова демонска мисао ево је на пола у дјело приведена: по Бугарској се бијеле кости и црне гаришта на смртна тишина влада. Али српски народ ево се два мјесеца славно бори противу немоћнога освајача, дивнијем успјесима, богатећи свијетску историју примјерима таквог јунаштва, таквог патриотизма, таквог великодушја, којијема ће се деветијести вијек и цијели род човјечији од кољена до кољена поносити.

Но и они успјеси Мидхатове политике у Бугарској као да ће смртносно по Турску бити — као да ће се она невинна крв излити на главу ужаснога тиранина — као да ће бити цијена слободе бугарске! Мидхат-паша се хтио послужити онјем радикалним средствима, који или дају живот болеснику, или му га пресијецају, и хвала моћној Русији, која бди над братскијем племенима, и човјекољубљу садашњег јевропског нараштаја, који и ако није вољан да понови крстоносне походе, није ни да други кримски рат предузме, старом болеснику конач се примиче.

Је ли могуће, да ће јевропска дипломатија прискочити, да уклања ове посљедице још «младо-турске» политике, које се вазада могу понављати, па да преко гомила најгледенијих жртава похита његом на самртничку постељу најмрскијег грјешника? Је ли могуће, да послје званичних изјештија енглеске и руске владе о ужасима у Бугарској, којима се једногласно назначује број невинних жртава на петнајест хиљада, још буде говора о «интегритету» турске царевине?

Петроградски «Правитељствени Вјесник» још нам пружа грозну слику судова турскијех, који замјењују звјерске чопоре черкешке и курдске и настављају њихово дјело по Бугарској, остваравајући опаку и страховиту намісаву Мидхатову. «Ако се ништа може сравнити са бугарскијем покољима — изјештије руски агент — то је пародија на правосуђе, жртвом ког постају хиљаде несрећнијих, који су били оптужени као саучесници замислије револуције». А секретар сјевероамеричког посланства у Цариграду, г. Скјелер, који је присуствовао том суђењу, изразио се: «Мене је стид било — то са свијем нијесу судови».

К овоме се освјетљује стање у

Бугарској од како је царски суд почео да правду дијели. Хиљаде тамничара ужасна страдања трпе. У Базарлику стојали су три дана без хљеба и воде, па иза тога морали су пјешке ићи до Филипопоља (Пловдива), на ком су их низами немилостиво гонили а свијетина их грдила и била. Осмиња су на том ужасном путу умрли! Али одкуд довољно тамница за толико мученика? У Филипопољу се гомилају по копушницама и у некакви стару бању, где је такав ваздух, да лекару изнесе болесника на поље, да га види, а на лекарско захтјевање, да се отолан премјесте, јер неће никакав у животу останути, судска комисија одговорила је: «нека цркну!» Ово су истовјетне њезине ријечи. «П. Вјесник» надовлада.

Па нијесу ли милостивији били они аликовци, што су кљали и сјекли, него они судци, што овако муче несрећне остатке онијех сјеча? Је ли могуће, да ће Јевропа напустити у оваквом стању на милост и немилост Мидхатовијех црлата и крволока и посљедињег Бугарина, само за то што је Славен и православан?

Не — велико зло и неправду, што се Турском називље, схваћају и људи, који управљају судбинама свијета, и њихов моћни глас већ грозни угњетачу, а надом и духом снажни угњетене.

Ми смо већ забиљежили пунијем поворењем озбиљну ријеч правде, ријеч просвјете, ријеч духа времена, изговорену ушљед званичног енглеског изјештија о злочинима турскијем у Бугарској органом кнеза Бизмарка. А је ли се икад могло и посумњати у великога државника, који се ставио на чело младе Јевропе, који је у дјело привео идеју народности у Немачкој и у Италији, који је Јевропу већ напола еманципирао од поповске власти, толико силне и свепогућне, те тако народносној и религиозној равноправности у друштво људско врата отворио, да ће равнодушно гледати «онаква злочинства на стотину миља од центрума цивилизације», од храма, у ком се проповиједа наука о свему, што је право и за патеће човјечанство спасоносно? паче да ће остати саучесником грјеха, којим дипломатија према истоку тешко грјешити?

Саопштења пак кнеза Горчакова имала би још енергијине дјествовати на канцелара немачкога царства, а при садашњој политичкој констелацији у његовијем је рукама судбина азијатског варварства у Јевропи.

Пресуду кнеза Бизмарка у овом питању а тијем и јевропске дипломатије могу дакле пријатељи правде, просвјете и човјечанства мирно очекивати.

Грчки покрет.

Из Цариграда потврђују гласове, да је грчка влада подијела порти један акт, у коме се подишу захтјеви крићанских заступника, и наглашује узручност грчкога народа у заграничним турским областима и бојазна, да неће моћи за дуже одољети народној струји, ако се што прије не цвезу народу обећане реформе.

Још у прољеће је заступство кандидатско закључило пошкати од порте про-

мјену основног закона од год. 1867, по коме се у свима окрузима ће станују Мухамеданци измјешани са Грцима имају бирати од сваке народности по два посланика. Како у Криту нема више до једне трећине Мухамеданаца који су разастри по цијелом острву, то је тим законом удешено, да у заступству буде свакад једнак број Грка и Мухамеданаца, те је тако овијем последњим било могуће, задобив по њекојег грчког посланика, имати за се већину саборску.

Како се порта устезала да ријешити ове праведне захтјеве Крићана, то је заступство изаслало једну депутацију губернатору критскоме Реуф-пашин с молбом, да поради, како би се ти захтјеви што прије испунили. На то је порта послала своје намјеснику одговор, у коме се чине неке незнатне уступке, али главни захтјев Крићана одбија као неизводлив. Како је заступство хтјело да ремонстрира на тај одговор, то је Реуф-паша забранио даље расправе о томе питању. На то су иступили из сабора сви хрићански посланици, а одма за њима дадоше све судије своје оставке, и од тада не бјеше у Криту, на штету тамошњег народа, ни каква законита стања.

Порта је на то изаслала Кадрин-беја, као комесара, да приволе Кадите заузећи своја мјеста, али је то изасланство остало без успјеха.

Вође критскога народа одлучише, да се састану у збор на јужној страни острва, где је плануо потоњи устанак, и да се договоре, што им ваља чиниети. То је побудило Реуф-пашу да пође тамо с једним одјељењем војске у намјери да осујети предузеће критских патриота.

Тим поступком порасла је раздражљивост у народу, док није прела у средини критске интелигенције и јелискога патриотизма, у Ретиму. Повод томе бјеше приватна завада двају трговаца, и та завада нарасла је у сукоб, у коме је пало жртава са обе стране.

Реуф-паша је одмах позвао заповједника ескадре турске средиземнога мора у Канеу, да се с њим договори, а у исто вријеме заискао је помоћ из Цариграда. Од тада крстаре турски бродови околу Крита, а командант њихов Хобарт паша изводи кад што своје војнике у критска пристаништа, те су тако Крићани данас у некоме онсадном стању.

С друге стране грчке краљевине у Епиру и Тесалији, народ је потиснут супремацијом Турака исто тако као у славенским областима турске царевине. У потоње вријеме стижу из Јанине гласови о нагредима Турака у тамошњој околини, који се могу барабарити с онијема, што их добијамо из Бугарске и Старе Србије. Поврх свега досадашњег насиља, порта је наумила да колонизира Черкесе у тијем грчкијем областима, што је наравно народ грчки, који је у садашњем устанку познао људ тих гостију, до крајности огорчило.

Са свијема онјем појавима, што се збивају околу грчке краљевине, морала је дакако влада грчка рачунати, и тако је

с једне стране жеља њезина да помогне својим јединоплеменицима у Турској, а с друге жеља за свој властити мир, добила израза у поменутој на порту управљеној пошти.

Судећи по томе, како је порта предузела румунске захтјеве, могло би се у најпријед рећи, да су изгледи посве слаби, да ће грчка влада успјети што у корист својих савременика у Турској. Сами пријатељи отомански ценовједају, да су владајући кругови у Цариграду тако силно презаузети својом негдањом снагом, да не хоће од својих савјетника ништа да чују до онога, што годи њиховој самовољи. Ако порта одбије захтјеве грчке владе, питање грчко ће да се заоштри тим више, што се у грчким областима турске царевине с дана у дан гомилају лагуни, који би, ако плану за вријеме српскога рата, могли развијети господарство Турске по ваздуху. Док се Крићанима с једне стране пријети с војском, морају Грци у Епиру и Тесалији да се бране својим четама од насиља турског, и те чете ако се умноже, имаће за грчку краљевину без сумње исте уливе, које имаћаху усташке чете у Босни и Херцеговини за српске кнежевине.

Судећи по спремама, што се чине у Грчкој, влада као да ради на томе, да је не преухитре догађаји, које би могла изазвати порта својим окрутиним држањем према народу. Војска грчка снабђена добријем оружјем, вјежба се околу границе, а флота облеће њезино кретање. Краљ грчки, веле, да је најавио влади, да за случај рата, Грчка неће стајати усамљена. Не знамо, у колико то стоји, али је вјероватно, да Румунија неће остати неутрална, ако грчка војска ступи на турско земљиште.

Хоће ли до тога доћи? Хоће ли савољни народ балканског полуострва поћи у заједници да учини крај владавине турској у Јевропи? То ће најбоље показати ток преговора који се сада воде зарад примирја. Велесиле су листом склоњено да се стане Хрићана у Турској обезбједи и тако досије до трајнога мира. Хоће ли Турска пријети услове тога обезбјеђења, тешко се даје предвидити с тога, што је влада турска разуздала до крајности мусулмански фанатизам, који јој ваља сад у интересу своје властите државе сузбијати. Успје ли у томе, то ће бар за њеко вријеме моћи предупредити расап турске царевине у Јевропи тиме, што ће доћи икако тако до мира; не успје ли сузбити шовинизам обезуздане масе, пламен онјега рата јемачио ће оставити за собом пусто зградите негдање отоманске царевине, и народи који данас стењу у синцирима турским, моћи је једном да одпочу у миру свој народности и живот.

Свакако ће најскорије вријеме ријешити потоњу судбину балканских народа, па било то путем мирних договора, или силом јединог оружја хрићанског у јевропској Турској.

О ЈАВНОМ МЊЕЊУ

у Русији, «Голос» доноси шљедњи изврши чланак од проф. А. Градовског:

«У свако доба, кад је Русија примала учашће у важнијем јевропскијем дјелима, страна штампа свесрдно се заузима, да накажи појам о унутрашњијем стварима наше отаџбине. Недавно се говорило да је Русија мирољубива, тако рећи против своје воље а због своје слабости. Није безкористно уставити се сад на друго мисли, коју такођер развијају неке стране новине, и која се може изразити у неко-

ко рјечи. У иностранству испрестано бијаху се гласови о једнодушности тежњи ског обште мијења у корист славена: мо доласе гласови о нашој савијестијем друштвима, о нашој пожертвованости и т. д. Пак ето себи на утјеху нами на жалост страна штампа објавије, да јавно мијење у Русији нема никаква значаја.

«На ту задаћу варирају сваковрстни листови. Јели корисно оставити руско јавно мијење у заблудењу? Мишљење у тако важно вријеме, кад сва неспоразумјења могу имати плачевне пледице. Требало би их одстрањати у коликоје барем могуће.

«Што значи тај израз: руско обште мијење? Никаква значаја? Листови руске штампе, по свој прилици, хоће са тиме кажу, да мијење рускога народа нема никаква јурдичкога значаја влади. Тоје истина. Влада наша нема од собом народнога представништва, које контролирало би њезину политику и јест, мијењало министре и т. д. Владије остављена подпуна слобода у свему: мијење обшества у јурдичком смислу иду не обавезује.

«Али јурдичка страна ствари у политици није још све. У Инглешкој обште мијење по праву има велики значај; министри су одговорни пред парламентом сабијет саставља се из људи, који разлажу већином парламента. А у ствари ми видимо, да г. Дизраели јавно мијење, ако ће мо држати јавно мијење оно најбољих и најпоштенлијих, подпомаже Туреку и крије звијеру мусулманских оргија. Инглешка се довољава формалиним, спољашњим саглавом свога министарства са већином парламента, који сасвијем неизражава постојеће расположење инглешког обшества. Јели то сагласије унутрашње?

«О томе унутрашњем сагласију ми келимо говорити. Доказујући да обште мијење у Русији нема никаква значаја, ели да са тиме кажу, да се влада сад неосврће на народни глас, да живи својим интересима, да саставља и особити свијет, немајући ништа обичаја са државом својом? Допустивши моност такве предпоставке, то ће рећи, устити много жалоснијих закључења. Та се каквијем мотивима управља се да у својим политичким стварима? Је тачка на коју се влада може опирати? Ако је није у унутрашњости наше савије мора бити изван ње; ако влада рима у рачун глас свога народа, она управља или собственом мисли, која је ојена од тежња обшества, или се у вља по жељи друге држави. Ето вом страшно закључењу морало би доћи, кад би се вјеровало ријечима инглешких публициста! Дакле ослобођење ака, земаљске уредбе, нови судови и т. д. су одговарали потребама рускога обшества по некаквим измишљеним сјама и жељи довести се Јевропи? Је код намијењенијех уредаба владине ре може бити опет повраћено кријепно право, могу бити уништени нови суи, затворене земаљске уредбе и т. д. ија је дакле — *tabula rasa* по којој послени рјезаоц могао би цртати све о му се допане.....

«Држеца слика! Држеца и пријатна бито у тај час, кад Русији предстоји ствовати у ријешавању највећег од ременијех питања, кад њој једној преи бранити своје једноплеменике и јовјерне!

«Намјеримо сву силу тих рјечи. У час, кад част Русије обавезује њу, да рши њезину историјски позив, страна мца расуђује, да руска влада и на нијесу међу собом солидарни према венском питању.

«Нека сељак да пошљедњу своју пару, а славенски одбори буду обтерећени сертвовањем, нека пламени чланци русштаме служе одјекном народнога мијења — све је то ништа. Но упитајмо страшамцу, какови она објаснила оне ријазвијестне декларације наше владе. Октомбра 1875 г.): «Сачуватија Русик славенима немогу бити принесена жертва никаквијем јевропскијем сајуа».

«Одкуда изтичу те рјечи? каква су побудења произвела? За кога су оне е написане?

«Руска влада неби их прогласила, није сазнавала своју солидарност са кијем народом, који се тако вруће изво, за права уставнијех славена. Без ње нијесу их иностране симпатије полел! Те су рјечи биле написане, како Јевропу, тако и за Русију, да се увјеруски народ, да ће влада честито нешти лежећу на њој задаћу.

«Тако пошљиво понашање према русе мијењу није никаква новост за у владу. Та нста страна штампа чу-

дновато противрјечи, међући у заслугу нашем канцелару, да је он први разумно значај јавнога мијења, да га је он покренуо, као постојећу силу године 1863, да се он ослонио на њега као на најјернији и најчистији темељ. Нико неможе одрећи ту заслугу нашем канцелару — она је свијема пред очима и у памети. Али и прије тога народни глас вршио је своје дјело. Нека преребу сва велика доба наше историје — на не се увјерити, да се сила Русије састајала нарочито у уједињењу, тијесном сајузу владе и народа и у сагласију које би сад шћели да одричу.

«Јавно мијење није у нас нормални постојани елемент управљања с његовијем органима, правима и т. д. Зато судећи по поједијем питањима администрације, при издању закона, може се пожељак примјетити разлика тежње народне и владине намјере. Али така разлика бива и у другејем државама, а конституцијонима формама.

«Неговори се о томе, у колико јавно руско мијење постојано и без одпора напућује владу, него о томе — можели се се одрицати значај јавнога мијења у томе часу, кад се рјешавају свјеска питања, кад се говори о сачувању руске части, оспасењу ероднога нам народа, о таком дјелу, је ерамота неспостигнутијех народнијех тежња протекле се и на достојанство владе, где пораз владе своди народ на ступањ пониженијех племена?

«Ето у чему је ствар. Разумијте господо јевропејци, да ријеч не иде, шта више ни о томе, што сте се ви научили звати јавнијем мијењем т. ј. мијењем цијела народнога, мијењем владајућих класа, него се говори о народном гласу, о гласу, је једнако звуче чувствата и великога властелина и скромног сељака. Ријеч је о гласу, који изражава мисао све земље руске, о гласу, у ком већ неможеш разликовати особености различнијех партаја, различнијех класа а још мање разлијех лица. Глас је тај — сва Русија и сва Русија у њему је. На још несамо једна савремена Русија — о, не! У томе одјеку чујесе давно замукло кликовање Москве на борбу противу неврјерних, привија се благослов древијех митрополита нашијех и сјећање о јарму татарском, који смо ми подносили, преживјели и свргли са себе. У нами говори сва прошла Русија и сва Русија будућа т. ј. вјековима саздани и признати исторички позив наш. Па још у таку минути ви оћете, да отргнете владу од њена народа! Па је ли то могуће?

«Не вјерујем ни да ви мислите, да пишете истину. Али вам треба и користно је, да смањите значај савременог покрета рускога народа. Треба вам још за то, што ви свакојако доказујете, да Русија не може војевати, и да неће ступити у рат, па ма какве увреде чинили јој. Најпослије треба вам за то, да посоколите захтевања ваше дипломатије, а да боље придавите Славене. Али ваше прекомјерно причање, о принуђењем мирољубију Русије, сукобило се са изненадним покретом јавнога мијења, но што ја говорим јавнога мијења — са покретом народнога чувства. Шта да се ради? Шта би било, кад би наша влада — старајући се изградити законита олакшања за Славене, и одстрањујући безумна захтевања турске владе — пожељела ослонити се на громовито изражене тежње и жеље рускога народа? Треба вам раније приправити оваки одговор: «Знамо ми ваше народно мијење! Оно не вреди више од мијења једнога незнатног нашег клуба. Показујући га Јевропи, ви оћете да је заведете у заблуду. Оно се подигло на ваш знак — на ваш ће се знак и умирити.

«У кратко ви би ради, да се физичка сила Русије, војска и наравствена сила, народни глас не узимљу у рачун, при рјешавању балканскога питања. Ви би ради, да имате посао само са једном владом. Завидно стање оћете да јој пригтовите! Ви већ уображавате себи слику, како ће она немоћна и одвојена од свога народа разиграти на «конгресу» улогу невољнога и послушног свједока, дозвољенога само ради саме форме. Ова ће по наредби правијех «контрасанта» подписивати сва акта, подписивати смртну осуду независности Србије и Црне Горе, осигуравајући Цариград за Инглешку, потписивати сопствено понижење, које ће бити и народна жалост, јер ми нијесмо научили, да одјељујемо себе од владе ни у срећи ни у несрећи.

«А што ће опћинство, што ће народ наш? Одргнути од своје владе мора ће по ријечима једног публицисте играти улогу сиротне тужалице, сједеће над убитом браћом. О чудна старице! Преживје-ла си ти хиљаду година, са својима пр-

сима обранила си православље од ислама, сломила си Шведе и Ријеч — Посполиту, одбила Наполеона са његовијех двадесет, језика — па јели то све само зато, да ти у одесудни дан за све славенство инглеш једино допушта, да штићеш ех свјдац, штићеш завоје, и штићеш их страдајућима, па још ако ти којекаква Румунија пропусти ту пошљку.....

«Ето шта се садржи у то мало али одесуднијех ријечи: «Јавно мијење у Русији незначително». Ето слика, коју би ради вићети некоји публицисти. Али тако уздање може се лако показати ни на чему неосновано, као што је год и рачунање на темељиту слабост Русије. Трудно је могуће стварати политичке комбинације на таквијем уображајима. Лако се је преварити: а превара у неким случајевима даје грке плодове. Нека види Јевропа ствар у правом виду — тоје потребито, да се сачува мир, ако га само Јевропа озбиљно жељи сачувати.»

ЕМИЉ ЖИРАРДЕН,

гласовити француски публициста, у свом листу «Франсе» овако пише о рјешењу источног питања: «Из свега срца желим чути, да је руска влада, да је Цар Александер, да је кнез Горчаков, схватив благородну жељу рускога народа, турској влади објавио, да је већ доста крви пролито, да је већ доста свирјештва почињено, да је већ вријеме дати Херцеговини аутономију с одређеном данка, као и Босни Бугарској и Криту, и подписати мир с Црном Гором и Србијом, с пријетњом да ће се турска војска срести са руском, која ће се подићи и помоћ Херцеговини, Босни, Бугарској, Криту, Црној Гори и Србији. Из двога једно: или ће турска влада уважити овај захтев, или неће. Ако га уважи, слиједиће мир. Аколи га не уважи, исто ће мир слиједити, јер која ће се држава усудити подићи, не велим оружје, него и саме ријечи против Цара рускога, против Александра II., који изводи овај нови чин чољкољубија и цивилизације, сасвијем достојни његовој прошлости и његовој нарави? Одиста се неће на ово ријешити британска влада, јер би инглешки народ сабрао митинге, да се противу ње изјави, и да слиједи лорду Ро-сељу, који вели, да се Инглешка има с дружити са Русијом у корист грађанске и религиозне слободе на истоку. А неће се изразити противу тога ни Њемачка ни Француска. Да се не одважи Аустрија? Можели се допустити, можели се држати вјеројатно, да би, оставив Цару Александру прекрасну улогу, апостолски Цар Франц Јосиф узео на себе улогу мрску и стао на страну мусулмана противу хришћана, на страну незнатне мањине угњетача противу огромне већине угњетенијех, на страну убица противу онијех, што се убијају, зашто се боре за своју вјеру, за ону слободу какву ужива Румунска, и ако се налази у васалској зависимости? Не, то није могуће ни вјеројатно, особито ако руска влада, ако Цар Александер, чија поштена ријеч ужива обће повјерење, тргнувши мач из корица, свечано изјави пред Јевропом, што ступајући у помоћ својим једновјернијем, не тражи за себе никакве користи осим славе заустављања убијања људи, жена и дјеце.

«Значи, Русија, узимајући на себе ову рјешителну и ако неколико касну иницијативу, неби се никаквој опасности подвргла. Каквој опасности обшега пожара могла би подвргнути јевропски мир? Никаквој, никаквој! Тако нека више неоклијева! Доста је и доста већ жртава било, наслованијех и пакланијех женскиња, изсећене на комаде или потурчене ђеце, насакрањенијех љешина, опустошенијех градова, читавијех породица без крова, прогнатијех са њиховијех њива, одлученијех од њиховијех стада и осуђенијех на смрт од глади!

«Ја знам на изузет трактат од 30 марта 1856 г. и неразумљично сапутника његовог, хатишериф од 18 Фебруара, те би ми имао бити познат и приговор, који би могла подићи дипломатија без срца; али тај приговор нема никаквог основа, и не само да неби било запријетке чољкољубноме дјелу Александра II., него би напротив нашло сјајно његово оправдање.»

У другом чланку обара мисао, да је ради равнојесја јевропског потребито, да Турци сједе у Цариграду. «Онога дана, када Турска у Јевропи буде сахрањена у истом гробу старог краљевства пољског, Русија, што год се говорило, неће бити јача, ни Инглешка, ни Француска, неће бити слабије. Оће ли оне имати у мору једну оклопницу мање? Њихове рукоћелсе и њихове фабрикче оће ли имати више такмаца? Ништа од тога. Напротив, плодовије покрајине, које нијесу до сад трошиле, трошаће: а што је још боље, оне ће производити,

извозити и размјењивати са лугеуеним стварима предмете дневне потрошње, који почињу бивати недовољно обилати на трговима инглешкијем и францускијем, одкуда су им цијене тако претеране.

«Али што би се догодило од јевропског равновјесија, кад би се уништиле оне јевропске теорије о провиденцијалном поједу турском у Јевропи? Оно што се догодило, пошто је нестало конфедерације германске, пошто се Италија ујединила и царство њемачко основало. Како је јевропско равновјесије престало егзистирати, на који би начин могло бити уништено, само поремећено, јер би се име Туреке збрисало са јевропске карте? Ово питање стављам јевропској дипломатији, која још озбиљно говори «о целокупности царства отоманског». Као да има ове целокупности, пошто је Грчка постала краљевством, пошто се Молдавија и Влашка зову Румунија и тек што их слаби данак још к Турској веже, и пошто су трактати акермански и адријанопољски освијештали аутономију Србије».

Са бојнога поља.

Цетиње, 25. Августа.

Послије велике битке на Морави и једна и друга страна почива, што најбоље говори о великом труду у губитцима поднемињем, и о извјесном успјеху српскога над непријатељскијем оружјем. Овај се успјех признаје из логора Абдул-Керим-паше у једном извјешћу у «Н. Лоду», у ком се вели, да у турскоме генералитету влада велико негодовање противу војноме заповједништву, које је показало толику слабу предувјавност предузев нападај на Алексинац са недовољнијем средствима. Ушљед тога, вели се, да је Абдул-Керим држао ратно вијеће, у ком је саопћно, да су већ предузете мјере за набавку тошких топова, да је наређено Мехмеду-Али-паша, који се налазио са 8000 код Сјенице, да пређе српску границу према Крушевцу, па да маршира у помоћ на Мораву, и најпослије, да је брзојавом позвано из Софије подрејене под Ферик Адил-пашом. Извјешће завршује: «У посљедњијем бојевима турске чете показаше велику храброст и силну физичку снагу, али у једно и слабо образовање и детаљно водство, које се не да критицирати. Међу осталим догодило се случај, да је приликом јуриша од 13. Августа на сјеверну алексиначку редуту иза једнога батаљона који је имао чаркати и подупирати оперирајућу војску, придошао један други батаљон и пуцао преко главу првога. У боју за један други шанац, пуцао је један други батаљон ђака (софта) на своју властиту војску. Губитци су на обје стране изварадно велики а поред тога кукавне су мјере за рањенике и за њихов транспорт; ало заведани рањеници одпремају се по више миља у Ниш; сиромашни људи, које ушљед прашине и велике врућине мори велика жођа, врло често издишу на том путу. Сутра се очекује овђе инглешки генерал Кампбел». К овоме читамо у посљедњој «Н. С. преси» од 21. т. м. да је овај изварадни инглешки комисар већ приснио у главни стан турски, и да је влади инглешкој већ брзојавно извјестио о стању турске војске, и да је то стање најцрњијем бојама описао. По томе извјештају, турска је армија близу расула и у њој влада осјетљива оскудица провијанта, што наравна ствар «Н. сл. преса» пориче најкатегоричније. Међу тим исти лист тужнијем срцем признаје, да је положај турске армије на десној обали Мораве врло критичан. «Јуначко држање турскијех војника истина јамичи, да ће још који српски нападај одбити, и да ће погрешке њиховијех генерала сопственом кривљу исправити. Али и пак могло би се догодити, да се Турци са три стране претежнијим силама нападну неће моћи даље држати». До овакве је бриге дошао бечки турскофилски лист, који је већ по сто пута опјевао побједу турску над нашом пропаћу!

Бољета од овог доказа српске велике побједе не може се тражити.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА“.

ДАНИЛОВГРАД, 25. Авг. — Јучер цијели дан силна пуцњавна топова са свијех фортица од Подгорице до Спужа и нападај на двије стране на границу црногорску, који је одма сузбијен са великим губитком турским. Ово је био покушај Дервиш-пашини, да би се црногорска војска у Кучина преварила и кренула у помоћ на оне стране, а он да прође у Медун, који је обколен, но бјеше осуђен вјештином главнога заповједника Вожа Петровића, који држи најбоље позације, те се Дервиш паша не усуђује никако изаћи из Подгорице.